श्रीमद् भागवत का यह सार
भगवद् भक्ति ही आधार

श्रीमद्भागवत रसिक कुटुंब

उद्धव गीता 11.7 प्रथम सोपान

स्वधाम प्रस्थान को देखो हो रहे श्रीकृष्ण तैयार
उद्धृत किये उद्धव समक्ष अद्भुत अनमोल उद्गार

नारायणं(न्) नमस्कृत्य, नरं(ञ्) चैव नरोत्तमम्।
देवीं(म्) सरस्वतीं(वँ) व्यासं(न्), ततो जयमुदीरयेत्

नामसङ्कीर्तनं(यँ) यस्य, सर्वपापप्रणाशनम्।
प्रणामो दुःखशमनस्, तं(न्) नमामि हरिं(म्) परम्

श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

एकादशः स्कंधः

॥ अथ सप्तमोऽध्यायः॥

श्रीभगवानुवाच

यदात्थ मां(म्) महाभाग, तच्चिकीर्षितमेव मे ।
ब्रह्मा भवो लोकपालाः(स्), स्वर्वासं(म्) मेऽभिकाङ्क्षिणः ॥ 1॥

तच्चि+ कीर्षित+ मेव, मेऽभि+ काङ्क्षिणः

मया निष्पादितं(म्) ह्यत्र, देवकार्यमशेषतः ।
यदर्थमवतीर्णोऽह- मं(म्)शेन ब्रह्मणार्थितः ॥ 2॥

देव+ कार्य+ मशेषतः,यदर्थ+ मव+ तीर्णोऽह, ब्रह्म+ णार्थितः

कुलं(वँ) वै शापनिर्दग्धं(न्), नं(ङ्)क्ष्यत्यन्योन्यविग्रहात् ।
समुद्रः(स्) सप्तमेऽह्न्येतां(म्), पुरीं(ञ्) च प्लावयिष्यति ॥ 3॥

नङ्क्ष्यत्+ यन् + योन्य+ विग्रहात्, सप्त+ मेऽह्+ न्येतां(म्), प्लाव+ यिष्यति

यर्ह्येवायं(म्) मया त्*यक्तो, लोकोऽयं(न्) न*ष्टम*ङ्गलः ।

भवि*ष्य*त्यचिरात् साधो, कलिनापि निराकृतः ॥ 4॥

यर्+ ह्ये+ वायं(म्), भविष्यत् + यचिरात्

न व*स्त*व्यं(न्) त्वयैवेह, मया त्*यक्ते महीतले ।

जनोऽधर्मरुचिर्*भद्र, भवि*ष्यति कलौ युगे ॥ 5॥

जनोऽ+ धर्म+ रुचिर्+ भद्र

त्वं(न्) तु सर्वं(म्) परि*त्*यज्*य, स्नेहं(म्) स्वजनब*न्धुषु ।

मय्यावेश्य मनः(स्) स*म्यक्, समदृग् विचर*स्व गाम् ॥ 6॥

यदिदं(म्) मनसा वाचा , च*क्षुर्भ्यां(म्) श्रवणादिभिः ।

न*श्वरं(ङ्) गृह्यमाणं(ञ्) च, वि*द्धि मायामनोमयम् ॥ 7॥

श्रवणा+ दिभिः, माया+ मनो+ मयम्

पुं(म्)सोऽयु*क्त*स्य नानार्थो , भ्रमः(स्) स गुणदोषभाक् ।

कर्माकर्मविकर्मेति, गुणदोषधियो भिदा ॥ 8॥

पुं(म्)सोऽ+ युक्तस्य, कर्मा+ कर्म+ विकर्मेति

त*स्माद् यु*क्तेन्द्रि*यग्रामो, यु*क्तचित्त इदं(ञ्) जगत् ।

आत्मनीक्ष*स्व वितत- मात्मानं(म्) मय्यधीश्वरे ॥ 9॥

युक्तेन्द्रि+ यग्रामो, आत् + मनी+ क्षस्व, मय्य+ धीश्वरे

ज्ञानवि*ज्ञानसं(यँ)यु*क्त, आत्मभूतः(श्) शरीरिणाम् ।

आत्मानुभवतु*ष्टात्मा, नान्तरायैर्विह*न्यसे ॥ 10॥

ज्ञान+ विज्ञान+ सं(यँ)युक्त, आत्मा+ नुभव+ तुष्टात्मा, नान् + तरायैर् + विहन्यसे

दोषबुद्ध्योभयातीतो, निषेधान्न निवर्तते ।

गुणबुद्ध्या च विहितं(न्), न करोति यथार्भकः ॥ 11॥

दोष + बुद्ध्यो+ भयातीतो, निषेधान्+ न

सर्वभूतसुहृ*च्छान्तो, ज्ञानवि*ज्ञाननि*श्चयः ।

पश्यन् मदात्मकं(वँ) विश्वं(न्), न विपद्येत वै पुनः ॥ 12॥

सर्वभूत+ सुहृच् + छान्तो, ज्ञान+ विज्ञान+ निश्चयः

श्रीशुक उवाच

इत्यादिष्टो भगवता ,महाभागवतो नृप ।

उद्धवः(फ्) प्रणिपत्याह, तत्त्वजिज्ञासुरच्युतम् ॥ 13॥

प्रणि+ पत्याह, तत्त्व+ जिज्ञासु+ रच्युतम्

उद्धव उवाच

योगेश योगविन्यास ,योगात्मन् योगसम्भव ।

निः(श्)श्रेयसाय मे प्रोक्तस्- त्यागः(स्) सं(न्)न्यासलक्षणः ॥ 14॥

संन्यास+ लक्षणः

त्यागोऽयं(न्) दुष्करो भूमन्, कामानां(म्) विषयात्मभिः ।

सुतरां(न्) त्वयि सर्वात्मन्- नभक्तैरिति मे मतिः ॥ 15॥

नभक्तै+ रिति

सोऽहं(म्) ममाहमिति मूढमतिर्विगाढस्,

त्वन्मायया विरचितात्मनि सानुबन्धे ।

तत्त्वञ्जसा निगदितं(म्) भवता यथाहं(म्),

सं(म्)साधयामि भगवन्ननुशाधि भृत्यम् ॥ 16॥

मूढ+ मतिर् + विगाढस् ,त्वन् + मायया, भगवन्+ ननुशाधि

सत्यस्य ते स्वदृश आत्मन आत्मनोऽन्यं(वँ),

वक्तारमीश विबुधेष्वपि नानुचक्षे ।

सर्वे विमोहितधियस्तव माययेमे,

ब्रह्मादयस्तनुभृतो बहिरर्थभावाः ॥ 17॥

वक्ता+ रमीश, विमो+ हित+ धियस्+ तव,ब्रह्मा+ दयस् + तनुभृतो

तस्माद् भवन्तमनवद्यमनन्तपारं(म्),

सर्वज्ञमीश्वरमकुण्ठविकुण्ठधिष्ण्यम् ।

निर्विण्णधीरहमु ह वृजिनाभितप्तो,

नारायणं(न्) नरसखं(म्) शरणं(म्) प्रपद्ये ॥ 18॥

भवन् + तमनवद्य+ मनन्त+ पारं, सर्वज्ञमीश्वर+ मकुण्ठ+ विकुण्ठ+ धिष्ण्यम्

निर्विण्ण+ धीर + हमु, वृजिना+ भितप्तो

श्रीभगवानुवाच

प्रायेण मनुजा लोके, लोकतत्त्वविचक्षणाः ।

समुद्धरन्ति ह्यात्मान- मात्मनैवाशुभाशयात् ॥ 19॥

लोक+ तत्त्व+ विचक्षणाः,समुद्+ धरन्ति, मात्म+ नैवा+ शुभा+ शयात्

आत्मनो गुरुरात्मैव, पुरुषस्य विशेषतः ।

यत् प्रत्यक्षानुमानाभ्यां(म्), श्रेयोऽसावनुविन्दते ॥ 20॥

गुरु+ रात्मैव, प्रत्यक्षा+ नुमानाभ्यां, श्रेयोऽ+ साव+ नुविन्दते

पुरुषत्वे च मां(न्) धीराः(स्), सां(ङ्)ख्ययोगविशारदाः ।

आविस्तरां(म्) प्रपश्यन्ति, सर्वशक्त्युपबृं(म्)हितम् ॥ 21॥

साङ्ख्य+ योग+ विशारदाः, सर्व+ शक्त्युप+ बृं(म्)हितम्

एकद्वित्रिचतुष्पादो, बहुपादस्तथापदः ।

बह्व्यः(स्) सन्ति पुरः(स्) सृष्टास्- तासां(म्) मे पौरुषी प्रिया ॥ 22॥

एकद् + वित्रि+ चतुष्+ पादो, बहुपादस्+ तथा+ पदः

अत्र मां(म्) मार्गयन्त्यद्धा, युक्ता हेतुभिरीश्वरम् ।

गृह्यमाणैर्गुणैर्लिङ्गै- रग्राह्यमनुमानतः ॥ 23॥

मार्गयन् + त्यद्धा, हेतुभि+ रीश्वरम्, गृह्य+ माणैर् + गुणैर् + लिङ्गै

अत्राप्युदाहरन्तीम- मितिहासं(म्) पुरातनम् ।

अवधूतस्य सं(वँ)वादं(यँ), यदोरमिततेजसः ॥ 24॥

अत्राप् + युदा+ हरन्तीम, यदो+ रमित+ तेजसः

अवधूतं(न्) द्विजं(ङ्) कं(ञ्)चिच्- चरन्तमकुतोभयम् ।

कविं(न्) निरीक्ष्य तरुणं(यँ), यदुः(फ्) पप्रच्छ धर्मवित् ॥ 25॥

चरन् + तम+ कुतोभयम्

यदुरुवाच

कुतो बुद्धिरियं(म्) ब्रह्मन् - नकर्तुः(स्) सुविशारदा ।

यामासाद्य भवाँल्लोकं(वँ), विद्वां(म्)श्चरति बालवत् ॥ 26॥

विद्+ वां(म्)श्+ चरति

प्रायो धर्मार्थकामेषु, विवित्सायां(ञ्) च मानवाः ।

हेतुनैव समीहन्ते, आयुषो यशसः(श्) श्रियः ॥ 27॥

धर्मार्थ+ कामेषु

त्वं(न्) तु कल्पः(ख्) कविर्दक्षः(स्) ,सुभगोऽमृतभाषणः ।

न कर्ता नेहसे किं(ञ्)चिज्- जडोन्मत्तपिशाचवत् ॥ 28॥

सुभगोऽ+ मृत+ भाषणः, जडोन् + मत्त+ पिशाचवत्

जनेषु दह्यमानेषु, कामलोभदवाग्निना ।

न तप्यसेऽग्निना मुक्तो, गं(ङ्)गाम्भः(स्)स्थ इव द्विपः ॥ 29॥

कामलो+ भद+ वाग्निना, गं(ङ्)गाम् + भः(स्)स्थ

त्वं(म्) हि नः(फ्) पृच्छतां(म्) ब्रह्मन्- नात्मन्यानन्दकारणम् ।

ब्रूहि स्पर्शविहीनस्य, भवतः(ख्) केवलात्मनः ॥ 30॥

नात्मन्या+ नन्दकारणम् ,स्पर्श+ विहीनस्य

श्रीभगवानुवाच

यदुनैवं(म्) महाभागो, ब्रह्मण्येन सुमेधसा ।

पृष्टः(स्) सभाजितः(फ्) प्राह, प्रश्रयावनतं(न्) द्विजः ॥ 31॥

प्रश्रया+ वनतं(न्)

ब्राह्मण उवाच

सन्ति मे गुरवो राजन्, बहवो बुद्ध्युपाश्रिताः ।

यतो बुद्धिमुपादाय, मुक्तोऽटामीह ताञ्छृणु ॥ 32॥

बुद्ध्यु+ पाश्रिताः,बुद्धि+ मुपादाय, मुक्तोऽ + टामीह

पृथिवी वायुराकाश- मापोऽग्निश्चन्द्रमा रविः ।

कपोतोऽजगरः(स्) सिन्धुः(फ्), पतं(ङ्)गो मधुकृद् गजः ॥ 33॥

मापोऽग्निश् + चन्द्रमा

मधुहा हरिणो मीनः(फ्), पिं(ङ्)गला कुररोऽर्भकः ।
कुमारी शरकृत् सर्प , ऊर्णनाभिः(स्) सुपेशकृत् ॥ 34॥

कुररोऽर् + भकः

एते मे गुरवो राजं(म्)श्- चतुर्विं(न्)शतिराश्रिताः ।
शिक्षा वृत्तिभिरेतेषा- मन्वशिक्षमिहात्मनः ॥ 35॥

चतुर् + विं(म्)शति+ राश्रिताः,वृत्ति+ भिरे+ तेषा, मन्व+ शिक्ष+ मिहात्मनः

यतो यदनुशिक्षामि, यथा वा नाहुषात्मज ।
तत्तथा पुरुषव्याघ्र, निबोध कथयामि ते ॥ 36॥

यदनु+ शिक्षामि

भूतैराक्रम्यमाणोऽपि , धीरो दैववशानुगैः ।
तद् विद्वान्न चलेन्मार्गा- दन्वशिक्षं(ङ्) क्षितेर्व्रतम् ॥ 37॥

भूतै+ राक्रम्य+ माणोऽपि, दै+ ववशा+ नुगैः

शश्वत्परार्थसर्वेहः(फ्) परार्थैकान्तसम्भवः ।
साधुः(श्) शिक्षेत भूभृत्तो, नगशिष्यः(फ्) परात्मताम् ॥ 38॥

शश्वत् + परार्थ+ सर्वेहः(फ्), परार् + थैकान्त+ सम्भवः

प्राणवृत्त्यैव सन्तुष्येन् - मुनिर्नैवेन्द्रियप्रियैः ।
ज्ञानं(यँ) यथा न नश्येत , नावकीर्येत वाङ्मनः ॥ 39॥

प्राण+ वृत् + त्यैव, मुनिर् + नैवेन्द्रि+ यप्रियैः, नाव+ कीर् + येत

विषयेष्वाविशन् योगी, नानाधर्मेषु सर्वतः ।
गुणदोषव्यपेतात्मा , न विषज्जेत वायुवत् ॥ 40॥

विषयेष्+ वाविशन् , गुणदोष+ व्यपे+ तात्मा

पार्थिवेष्विह देहेषु, प्रविष्टस्तद्गुणाश्रयः ।
गुणैर्न युज्यते योगी, गन्धैर्वायुरिवात्मदृक् ॥ 41॥

पार्थि+ वेष्विह, प्रविष्टस्+ तद् + गुणाश्रयः ,गन्धैर् + वायु+ रिवात्म+ दृक्

अन्तर्हितश्च स्थिरजं(ङ्)गमेषु,
ब्रह्मात्मभावेन समन्वयेन ।

व्याप्त्याव्यवच्छेदमसं(ङ्)गमात्मनो,

मुनिर्नभस्त्वं(वँ) विततस्य भावयेत् ॥ 42॥

स्थिर+ जं(ङ्)ग+ मेषु, ब्रह्मात्म+ भावेन

व्याप्त्या+ व्यवच्छे+ दमसं(ङ्)ग+ मात्मनो, मुनिर्+ नभस् + त्वं(म्)

तेजोऽबन्नमयैर्भावैर् - मेघाद्यैर्वायुनेरितैः ।

न स्पृश्यते नभस्तद्वत्, कालसृष्टैर्गुणैः(फ्) पुमान् ॥ 43॥

तेजोऽ+ बन्न+ मयैर् + भावैर् ,मेघा+ द्यैर्+ वायु+ नेरितैः

नभस् + तद् + वत् ,काल+ सृष्टैर् + गुणैः(फ्)

स्वच्छः(फ्) प्रकृतितः(स्) स्निग्धो, माधुर्यस्तीर्थभूर्नृणाम् ।

मुनिः(फ्) पुनात्यपां(म्) मित्र- मीक्षोपस्पर्शकीर्तनैः ॥ 44॥

माधुर्यस् + तीर्थ+ भूर् + नृणाम् ,मीक्षो+ पस्पर्श+ कीर्तनैः

तेजस्वी तपसा दीप्तो, दुर्धर्षोदरभाजनः ।

सर्वभक्षोऽपि युक्तात्मा , नादत्ते मलमग्निवत् ॥ 45॥

दुर् + धर् + षोदर+ भाजनः, मल+ मग्नि+ वत्

क्वचिच्छन्नः(ख्) क्वचित् स्पष्ट, उपास्यः(श्) श्रेय इच्छताम् ।

भुङ्क्ते सर्वत्र दातृणां(न्), दहन् प्रागुत्तराशुभम् ॥ 46॥

क्वचिच् + छन्नः(ख्), प्रागुत् + तरा + शुभम्

स्वमायया सृष्टमिदं(म्), सदसल्लक्षणं(म्) विभुः ।

प्रविष्ट ईयते तत्तत्- स्वरूपोऽग्निरिवैधसि ॥ 47॥

सदसल् + लक्षणं(म्),तत्+ तत् ,स्वरूपोऽग् + निरि+ वैधसि

विसर्गाद्याः(श्) श्मशानान्ता, भावा देहस्य नात्मनः ।

कलानामिव चन्द्रस्य, कालेनाव्यक्तवर्त्मना ॥ 48॥

श्मशा+ नान्ता, कालेना+ व्यक्त+ वर्त्मना

कालेन ह्योघवेगेन , भूतानां(म्) प्रभवाप्ययौ ।

नित्यावपि न दृश्येते, आत्मनोऽग्नेर्यथार्चिषाम् ॥ 49॥

ह्योघ+ वेगेन, आत्मनोऽग् + नेर् + यथार् + चिषाम्

गुणैर्गुणानुपादत्ते , यथाकालं(वँ) विमुञ्चति ।
न तेषु युज्यते योगी , गोभिर्गा इव गोपतिः ॥ 50॥

गुणैर् + गुणा+ नुपा+ दत्ते

बुध्यते स्वे न भेदेन, व्यक्तिस्थ इव तद्गतः ।
लक्ष्यते स्थूलमतिभि- रात्मा चावस्थितोऽर्कवत् ॥ 51॥

तद्+ गतः, चाव+ स्थितोऽर्+ कवत्

नातिस्नेहः(फ्) प्रसङ्गो वा, कर्तव्यः(ख्) क्वापि केनचित् ।
कुर्वन् विन्देत सन्तापं(ङ्), कपोत इव दीनधीः ॥ 52॥

कपोतः(ख्) कश्चनारण्ये, कृतनीडो वनस्पतौ ।
कपोत्या भार्यया सार्ध-मुवास कतिचित् समाः ॥ 53 ॥

कश्+ चना+ रण्ये

कपोतौ स्नेहगुणित-हृदयौ गृहधर्मिणौ ।
दृष्टिं(न्) दृष्ट्यां(ङ्)गमं(ङ्)गेन, बुद्धिं(म्) बुद्ध्या बबन्धतुः ॥ 54 ॥

दृष्ट्यां(ङ्)+ गमं(ङ्)+ गेन

शय्यासनाटनस्थान-वार्ताक्रीडाशनादिकम् ।
मिथुनीभूय विस्रब्धौ, चेरतुर्वनराजिषु ॥ 55 ॥

शय्या+ सना+ टनस्थान ,वार्ता+ क्रीडा+ शनादिकम्, चे + रतुर् + वनराजिषु

यं(यँ) यं(वँ) वाञ्छति सा राजं(म्)स्-तर्पयन्त्यनुकम्पिता ।
तं(न्) तं(म्) समनयत् कामं(ङ्), कृच्छ्रेणाप्यजितेन्द्रियः ॥ 56॥

तर्पयन् + त्यनु+ कम्पिता, कृच्छ्रे+ णाप्य+ जितेन्द्रियः

कपोती प्रथमं(ङ्) गर्भं(ङ्), गृह्णती काल आगते ।
अण्डानि सुषुवे नीडे, स्वपत्युः(स्) सन्निधौ सती ॥ 57॥

तेषु काले व्यजायन्त, रचितावयवा हरेः ।

शक्तिभिर्दुर्विभाव्याभिः(ख्), कोमलां(ङ्)गतनूरुहाः ॥ 58॥

रचिता+ वयवा, शक्तिभिर् + दुर्विभा+ व्याभिः(ख्)

प्रजाः(फ्) पुपुषतुः(फ्) प्रीतौ, दम्पती पुत्रवत्सलौ ।

शृण्वन्तौ कूजितं(न्) तासां(न्), निर्वृतौ कलभाषितैः ॥ 59॥

तासां(म्) पतत्त्रैः(स्) सुस्पर्शैः(ख्), कूजितैर्मुग्धचेष्टितैः ।

प्रत्युद्गमैरदीनानां(म्), पितरौ मुदमापतुः ॥ 60॥

कूजितैर् + मुग्ध+ चेष्टितैः, प्रत्युद् + गमै+ रदीनानां(म्)

स्नेहानुबद्धहृदया- वन्योन्यं(वँ) विष्णुमायया ।

विमोहितौ दीनधियौ , शिशून् पुपुषतुः(फ्) प्रजाः ॥61॥

स्नेहा+ नुबद्ध+ हृदया

एकदा जग्मतुस्तासा-मन्नार्थं(न्) तौ कुटुम्बिनौ ।

परितः(ख्) कानने तस्मिन्- नर्थिनौ चेरतुश्चिरम् ॥ 62॥

जग्+ मतुस् + तासा, मन्+ नार्थं(न्), चेरतुश् + चिरम्

दृष्ट्वा ताँल्लुब्धकः(ख्) कश्चिद्, यदृच्छातो वनेचरः ।

जगृहे जालमातत्य, चरतः(स्) स्वालयान्तिके ॥63॥

ताँल्+ लुब्धकः(ख्), जाल+ मातत्य, स्वा+ लयान्+ तिके

कपोतश्च कपोती च, प्रजापोषे सदोत्सुकौ ।

गतौ पोषणमादाय, स्वनीडमुपजग्मतुः ॥ 64॥

सदोत् + सुकौ, पोषण+ मादाय, स्वनी+ डमुप+ जग्मतुः

कपोती स्वात्मजान् वीक्ष्य, बालकान् जालसं(वँ)वृतान् ।

तानभ्यधावत् क्रोशन्ती, क्रोशतो भृशदुःखिता ॥ 65॥

स्वात् + मजान्, जाल+ संवृतान्, तानभ्य+ धावत् + क्रोशन्ती, भृश+ दुःखिता

सासकृत्स्नेहगुणिता, दीनचित्ताजमायया ।

स्वयं(ञ्) चाबध्यत शिचा, बद्धान् पश्यन्त्यपस्मृतिः ॥ 66॥

सासकृत्+ स्नेह+ गुणिता, दीन+ चित्ता+ जमायया, पश्यन्त्य+ पस्मृतिः

कपोतश्चात्मजान् बद्धा- नात्मनोऽप्यधिकान् प्रियान् ।
भार्यां(ञ्) चात्मसमां(न्) दीनो, विललापातिदुःखितः ॥ 67॥

कपोतश् + चात्मजान् ,नात्मनोऽ + प्यधिकान्
चात्+ मसमां(न्), विलला+ पाति+ दुःखितः

अहो मे पश्यतापाय- मल्पपुण्यस्य दुर्मतेः ।
अतृप्तस्याकृतार्थस्य, गृहस्त्रैवर्गिको हतः ॥ 68॥

पश्य+ तापाय, मल्प+ पुण्यस्य, अतृप्तस् + याकृतार् + थस्य, गृहस् + त्रैवर् + गिको

अनुरूपानुकूला च, यस्य मे पतिदेवता ।
शून्ये गृहे मां(म्) सन्त्यज्य, पुत्रैः(स्) स्वर्याति साधुभिः ॥ 69॥

अनुरूपा+ नुकूला, सन् + त्यज्य

सोऽहं(म्) शून्ये गृहे दीनो, मृतदारो मृतप्रजः ।
जिजीविषे किमर्थं(वँ) वा, विधुरो दुःखजीवितः ॥ 70॥

तां(म्)स्तथैवावृताञ्छिग्भिर्- मृत्युग्रस्तान् विचेष्टतः ।
स्वयं(ञ्) च कृपणः(श्) शिक्षु, पश्यन्नप्यबुधोऽपतत् ॥ 71॥

तां(म्)स्+ तथैवा+ वृताञ् + छिग्भिर्, मृत्यु+ ग्रस्तान्
पश्यन् + नप् + यबुधोऽ+ पतत्

तं(लँ) लब्ध्वा लुब्धकः(ख्) क्रूरः(ख्), कपोतं(ङ्) गृहमेधिनम् ।
कपोतकान् कपोतीं(ञ्) च, सिद्धार्थः(फ्) प्रययौ गृहम् ॥ 72॥

गृह+ मेधिनम्, कपो+ तकान्

एवं(ङ्) कुटुम्ब्यशान्तात्मा, द्वन्द्वारामः(फ्) पतत्त्रिवत् ।
पुष्णन् कुटुम्बं(ङ्) कृपणः(स्), सानुबन्धोऽवसीदति ॥ 73॥

कुटुम्ब्य+ शान्तात्मा, पतत् + त्रिवत्, सानुबन्धोऽ+ वसीदति

यः(फ्) प्राप्य मानुषं(लँ) लोकं(म्), मुक्तिद्वारमपावृतम् ।
गृहेषु खगवत् सक्तस् - तमारूढच्युतं(वँ) विदुः ॥ 74॥

मुक्ति+ द्वार+ मपावृतम्, तमा+ रूढ+ च्युतं

इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहं(म्)स्यां(म्)
सं(म्)हितायां(म्) एकादशस्कन्धे सप्तमोऽध्यायः ॥

ॐ पूर्णमदः(फ्) पूर्णमिदं(म्)पूर्णात्पूर्णमुदच्यते
पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ॥
ॐ शान्तिः(श्)शान्तिः(श्)शान्तिः ॥